

Ekolojik Uyum Yaşamanın Kurtuluşudur

Meydan Gazetesi

2013

İçinde bulunduğumuz ekosistemde, insan sadece insanlarla değil, diğer canlı ve varlıklarla da sürekli ilişki halindedir.

Milyonlarca yıllık tarihi boyunca insanın, insanlarla ve doğa içerisindeki diğer varlıklarla uyum içinde sürdürdüğü bu ilişki, iktidarlı ilişki biçimlerinin gözlemlendiği ilk toplumlardan bu yana süregelmiştir. Bu tarihin sadece son altı bin yıllık diliminde, iktidar ve mülkiyet ilişkileri hem insanlar arasında hem de insanların diğer canlılar ve varlıklarla kurduğu ilişkilerde görülmeye başlanmıştır. Bu süreç içerisinde insan, içinde bulunduğu doğaya uyum yetisini kaybetmiş, bunun yerine iktidarlı ilişki biçimlerinin belirgin karakteristik özelliklerinden bencillik ve rekabet ile yaşamı şekillendirmiştir. Günümüzde de bencillik ve rekabetle dolu, devlet ve kapitalizmle içselleşmiş iktidarlı ilişki biçimleri sosyal, ekonomik ve ekolojik olarak yaşama karşı saldırısını sürdürmektedir. Binlerce yıldır süren bu saldırıya karşı direnen ve reddeden yaşam, karşılıklı paylaşma ve dayanışmayla yaratılan uyumun kendisidir. Ve yaşam, ne olursa olsun, devletin ve kapitalizmin bu yok edici anlayışına rağmen sürecelecek enerjiyi, bu uyumuyla tekrar tekrar yaratmaktadır. Yaşamın bu uyumu ise kapsadığı tüm canlılar ve varlıklar için bir kurtuluşur.

Bugün, yaşadığımız coğrafyada da devlet ve kapitalizmin saldırısına maruz kalan toprağın, suyun, havanın; devasa rüzgar panellerinde ölen kuşların, denize bırakılan kimyasal atıklarla ölen balıkların, bitmek tükenmek bilmeyen tüketim anlayışı için öldürülen tavukların, ineklerin, balinaların, yakılan ormanlardan ovalara indiği için öldürülen ayların, otoban diye kesilen ağaçların, enerji diye boruların içine sıkıştırılan derelerin, maden diye kazıla kazıla talan edilen toprağın, kazan-kazan için yapılan üretimin atıklarıyla kirlenen havanın; devletlere piyonlaştırılan, şirketlere köleleştirilen, betonla sıkıştırılan insanların kurtuluşudur ekolojik uyum. Bu uyumun tek bir parçası bile eksikse, uyum tam değildir; yani hepimiz eksikizdir. Ve kurtuluş asla tek başına değil, beraber bu uyum için mücadelededir.

İnsanın düşlediğini eyleme durumudur özgürlük. Fakat düşlediğini eyleyen bir başkasının özgürlüğünü de önemsemektir. Bu, yaşamın uyumunun bir yansımasıdır aslında. Bu uyumdan yoksunluk demek, özgürlüğü kaybetmek demektir. Bu kayboluşta başlar tüm tahakküm ilişkileri. İnsanın insana olan tahakkümü, insanın diğer canlılar ve varlıklarla kurduğu ilişkilerde de kendini belirginleştirmiştir. Binlerce yıldır sürmekte olan iktidarlı ilişkiler bireyin bir başka birey üzerindeki tahakkümünü olağanlaştırırken diğer canlılar ve varlıklar

üzerindeki tahakkümünü de olağanlaştırmıştır. Bu tahakküm ilişkilerinin paralelinde belirginleşen mülkiyetçi anlayış ise insanın kendi dışındaki canlıların ve varlıkların üzerinde de mülkiyetçi davranmasıyla beraber ekolojik uyumsuzluğu daha da arttırmıştır.

Ekolojik uyumdan yoksunlaşan insan, ihtiyaçlarını karşılamakta çeşitli sıkıntılarla karşı karşıya kalmıştır. İhtiyaçların karşılanmasında, iktidar ilişkileri içerisinde belirginleşmeye başlayan tahakküm, iktidarın kolaycılığı bir yöntem olarak benimsemesini sağlamıştır. Hem birey hem de topluluk kullandığı bu kolaycı yöntemle ihtiyaçlarının karşılanmasında sıkıntıları, ihtiyaçları biriktirerek ve mülkiyetine geçirerek aşmak istemiştir.

Biriktirme eylemi esnasında, ekolojik uyumdaki dayanışma, topluluk içi görevlendirmeye dönüşürken; ekolojik uyumdaki paylaşma ise iktidar tarafından mülkiyetine geçirilenlerin dağıtımına dönüşüyor. Toplulukta pozisyonu farklılaşmış kişi ya da kişiler, yani iktidar tarafından yapılan bu dağıtım topluluk içi ceza ve ödüllendirmelerin de temelidir.

İnsan dışındaki canlılarda bulunmayan bu eylem yani biriktirme, biriktirileni mülkiyetine geçirme, uyumun uyumsuzluğa dönüşmesinde ve insanla insan dışı yaşamın ayrışmasında en önemli araçtır.

Bu iktidarlı anlayış beraberinde insan, insan dışı canlıları ve varlıkları da mülkiyetine geçirmiştir. İnsan diğer canlıların ve varlıkların enerjisinden faydalanmak için o canlıyı ve varlığı mülkiyetine geçirerek, özgürlüğünü kısıtlamış ve böylece tutsaklığı da ilk defa deneyimlemiştir. İktidarlı anlayış içerisinde oluşmaya başlayan olumsuz eylemlere, özgürlüğün kısıtlanması yani tutsaklığın meşruluğu da eklenmiştir.

İnsanın mülkiyet eylemi, insan dışı canlılarda yoktur. Herhangi bir başka canlı ihtiyacından fazlasını biriktirmez. Herhangi bir avcı avladığı bir başka canlıdan sadece ihtiyacı kadarıyla beslenirken, ihtiyacının karşılanması sonrasında beslenmeyi bırakır. Arı ve karıncalarla ilgili biriktirme tahlillerinde ise bu hayvanların toplayıcılık yapamayacakları dönemler için geçici biriktirme yaptıkları anlaşılmalıdır. Kaldı ki bu biriktirmeler, ihtiyacından fazlasını biriktirmesi değil, ihtiyacı kadarının saklanmasıdır. Ekolojik uyumda olmayan bir başka belirgin iktidar özelliği ise, bir canlının başka bir canlının enerjisinden yararlanmasıdır. Böylesi bir yarar ilişkisi içinde olmayan canlılar, diğer hiçbir canlıyı mülkiyetine geçirerek özgürlüğünü kısıtlayıcı bir eylem içerisinde bulunmaz.

Mülkiyetçiliği bulamadığımız tüm canlıları kapsayan bu ekolojik uyum iktidarla bezenen insanı bir nevi dışlamıştı. İktidar ve türevleri, bu ekolojik uyum

içerisinde kendini bulamazken, insan ekolojik uyumdan yoksunlaşarak karşısında kaldığı yaşamın tümünü mülkiyetine geçirmek istiyordu. Kriter olarak “insanlığa yararı” esas alınarak yapılan değerlendirmelerle, tüm canlılar ve varlıklar adeta insanlık için birer araca dönüşüyor; yaşam üzerinde kurulacak hâkimiyet ise insanlığın amacına dönüşüyordu.

Bütünüyle karşıtlaşan bu iki karakter arasında bir tarafta sömürücü saldırısıyla “iktidarlı insan” diğer tarafta ise bu saldırıya karşı ısrarla direnen ama gün geçtikçe bir bileşenini daha kaybederek uyumunu yitirmekte olan bir yaşam var. Bu karşıtlık insan ve yaşam arasındaki bir karşıtlık olarak belirginleşiyor gibi olsa da bu görünümün yanlıgisına düşmeden karşıtlığın iktidar ve yaşam arasında olduğunu anlamalıyız. Çünkü bu karşıtlığın bir parçası da bu iktidardan mustarip olan insanın ta kendisidir. Karşıtlığı insan ve yaşam olarak görürsek, insanın insan üzerindeki iktidarını, ezenin ezilen üzerindeki tahakkümünü görmez oluruz. Direniş, yaşamın iktidara uyumsuzluğudur. İktidar yaşam üzerindeki tahakkümü ne zaman ve nerede uygularsa uygulasin, orada yaşam bir direniş olmuştur. İktidar karşılaştığı bu direnişler sonrasında kendisini yenilemiş ve geliştirmiştir.

İktidarlı ilişkilerin belirli kalıplarla daha da örgütlü bir yapıya dönüşmesi, devletsi ilişki biçimlerinin artması, devletin algılarda olağanlaşması, iç içe bir evrilme süreciyle oluşmuştur. Devlet varlığının belirginleşmesi, devletin bireyler ve toplum üzerindeki tahakkümünün artması, onları belirleyerek vatandaş yapmasıyla sürmüştür. Bu başka bir anlamda devletin insanları mülkiyetine almasıdır. Mülkiyetindeki vatandaşlarının tüm yaşamsal kararlarını belirleyen, vatandaşlarının sosyal ve ekonomik statülerini dağıtan devlet, böylece ezen ezilen ilişkisini belirginleştirmiş ve vatandaşlarının sömürü hiyerarşisini oluşturmuştur. Bu hiyerarşi içerisinde hiçbir pozisyonu olmayan diğer canlılar ve varlıklar ise devletin daha planlı ve programlı sömürüsüyle karşı karşıya kalmaktadır.

İnsandan hayvana, sudan toprağa oluşan bu sömürü sözde “insanlığın yararına” yapılarak, sömürünün içselleştirilmesi istenmiştir. “İnsanlığın yararına” dogmasının oluşmasıyla artık geriye dönülemeyecek bir ilerleme saplantısı, devletin ve beraberindeki sömürü sisteminin en önemli karakteristik özelliğine dönüşmüştür. Deneyimin bilgiye dönüşmesi ve bilginin ilerleme için kullanılması, insanın bilgiyle olan ilişkisini de çarpıtmıştır. İnsanın, deneyimini aktararak bilgiye dönüştürme eylemi, bilgiyi paylaşma ve dayanışmayla özgürleştirmekte ve ekolojik uy-

mun insandan insana aktarılmasını sağlamaktaydı. İktidar ise bilginin erişimini kısıtlayarak bilgiyi kendi tekelinde bir tahakküm aracına dönüştürdü. Bu, bilginin iktidarın ilerlemeci anlayışını uygulamasını kolaylaştırdı.

Devlet ve sömürü sistemleri, kapitalizmde bilginin erişimini kısıtlarken, tekelleşmesini ister. İnsanlığa entegre edilmiş bu ilerlemeci anlayış, tüm yaşamı sömürmeyi, bir “insanlık yararı şov”a dönüştürerek uygulamaktadır. İnsanın yiyecek ve giyecek ihtiyaçlarının hayvan endüstrisiyle karşılanmasında ilerleyen tekniklerle yapay gün ışığıyla daha fazla yumurtlatılan tavuk çiftlikleri adeta şov gibi gösterilmekte, bunun tavuklar için bir işkence olduğu gerçeği yok sayılmaktadır. Ya da kürkünden kıyafet yapılmak istenilen bir fokun katledilişinin bir katliam olduğu gerçeği de görmezden gelinmektedir. Bir litre asitli içecek için en az yirmi litre temiz suyun kullanıldığı kapitalizmde “temiz su” tüketilmeye devam ederken, suyun önemi de gittikçe artmaktadır. Ekolojik uyumun çok önemli bir bileşeni olan suyun, kapitalizm için karlı bir meta olan asitli içecek üretiminde bir araç olarak önem kazanması, çok da şaşılacak bir hal almamaktadır. “Temiz su kaynakları tükeniyor” söyleminin sakladığı bu gerçek, bugün suyu yani dereleri şirketlerin talanıyla karşı karşıya bırakılmaktadır. Bu talan, aslında bir AVM’nin bile ener-

jisini karşılayamayacak olan Hidro Elektrik Santral bahanesiyle, derelerin şirketlerin mülkiyetlerine geçirilmesidir. HES projeleri, birincil olarak enerji üretimi için suyun borulara sıkıştırılması gibi gözükse de ikincil olarak suyun satılmak için kapaklanmasıyla sürecektir ve suyun sömürücü patronun ya da katliamcı şirketin mülkiyetine geçmesiyle tamamlanacaktır. Dere yataklarının kurutulması suyun aktığı dere yatağındaki ekolojik yaşamı bitirecek ve bu bitişin neden olacağı etkileşimin sonucunda tüm ekolojik sistem gün be gün artan bir yitişle bozulacaktır.

Bir şekilde isteyerek ya da istemeyerek dahil olduğumuz bu tahribatın hangi tarafında olduğumuz çok önemlidir. Devletlerin piyonu, şirketlerin işçisi olarak yaşadığımız bu kapitalist sistem içerisinde işleyişine ikna olalım ya da olmayalım, ekolojik uyumun yitirilmesinden hepimiz etkileneceğiz. Bugün yaşamlarımızda devletin, kapitalizmin ve iktidarlı ilişkilerin, ilerlemeci anlayışın tartışmasız tarafıysak şunu da bilmeliyiz; yarın ekolojik uyumu tümünden kaybetmemiz hepimizin sorunudur. Ekolojik uyumun yavaş yavaş yitirilmesiyle açığa çıkan ekolojik sorunlar, gündelik yaşamda belirginleşmektedir. Sorunların bir bir görülmesi, sorunları çözmek isteyen bir direnişi de beraberinde örgütlemektedir. Devlet ve kapitalizm iktidar geleneği sayesinde direnişin oluşum aşamasında önlemlerle direnişi yönlendirme beceri-

sine sahiptir. Bu sahip olduğu beceri sayesinde yönlendirebildiği direnişleri, özellikle ekolojik uyumun tümü için yapılacak bütünsel bir mücadele olmasından uzaklaştırır. Uzaklaştırarak bütünsel olan ekolojik uyum sorununun sadece bir parçasına yoğunlaştırdığı direnişi, kendisi için sakıncalı olmayan bir anlayışa yakınlaştırır. Kapitalist sistemin bir parçası olan insan, aslında kendisinin de bir etken olduğunun farkındadır. Bu farkındalığı zamanla bir vicdan rahatsızlığına dönüşmüştür. Ekolojik uyumun bütünsel sorununu çevre sorununa indirgeyen “çevreci bir ekolojik anlayış”, sorunun bütünsel olduğunu anlayamamıştır. Bu bütünsellik insanın insanla ve diğer tüm canlı ve varlıklarla olan ilişkisini kapsar. İnsanın insanla olan ilişkisinde, yani toplumsal ilişkisinde açığa çıkan tüm sorunlar ekolojik uyumsuzluğun bir yansımasıdır. Erkeğin kadınla, yaşlının gençle olan tahakküm dolu ilişkisinden, bilen bilmeyen üzerindeki tahakkümüne ve emeğin tahakkümüne kadar birçok adaletsizliği içinde barındıran toplum kendi toplumsal devriminin gerekliliğini ekolojik uyumun yaratılmasında aramalıdır. Toplumsal devrimin gerçekleşmesi, ekolojik uyumun yaratılmasıyla bir bütünlüğün göstergesidir.

Herhangi bir şirkete ait fabrikanın atık sorununu bir çevre sömürüsü olarak algılayan çevreci anlayış, aynı fabrikanın işçileriyle olan emek sömürüsü so-

rununun birbirleriyle alakalı olduğunu anlayamaz. Ekolojik uyumu önemsemeyen fabrikadan, atığıyla canlıların yaşamını önemsemezken, çalıştırdığı işçilerin yaşamını önemsemesini de bekleyemeyiz.

Ekolojik uyumun hiçbir bileşeni arasında önem hiyerarşisi olmaksızın kurulacak bütünlükçü bir mücadele yaratılmalıdır. Hayvanın özgürlüğünden suyun, toprağın, havanın özgürlüğüne, tüketim mabetlerine yetmeyecek enerji üretim santrallerin talanından kentsel dönüşümün rant talanına, bu sömürü sisteminin iktidar merkezli anlayışından mülkiyetçi anlayışına, yani kapitalizme karşı topyekûn oluşturulacak bütünlüklü mücadele ile yeniden yaratacağımız hiyerarşisiz, statüsüz, otoritesiz, mülkiyetsiz, iktidarsız yaşam yani ekolojik uyum kurutuluşumuz olacaktır. Bu kurtuluş, yaşamın tutsaklıktan kurtuluşudur. Yani özgürlüktür.

Anarşist Kütüphane

Meydan Gazetesi
Ekolojik Uyum Yaşamın Kurtuluşudur
2013

Bu yazı Meydan Gazetesi'nin 12. sayısında
yayımlanmıştır.

tr.anarchistlibraries.net